

Děti vysokoškoláků mají větší ochotu volit a více podporují demokracii

Praha, 31. 1. 2017 – Ochota k volební účasti je u dětí rodičů s výučním listem o více jak 20 procentních bodů nižší než u dětí vysokoškolsky vzdělaných rodičů. O politiku se vůbec nebo spíše nezajímá 67 % středoškoláků. Častější diskuze o politice ve třídě nesouvisí s demokratičtějšími postoji středoškoláků. Důležitější je atmosféra, ve které diskuze probíhá.

O výzkumu

V červnu letošního roku proběhl **reprezentativní průzkum 1364 žáků ve věku 16–20 let ze 72 středních škol, který byl součástí projektu Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v.v.i., a Konrad-Adenauer-Stiftung**. Výstupem tohoto průzkumu je zpráva, která se zabývá zájmem o politiku a veřejné dění, politickými názory a formami občanské angažovanosti mladých lidí.

Vnímají všichni mladí lidé demokracii stejně?

Srovnáme-li výsledky s šetřením CVVM, zjistíme, že **středoškoláci jsou oproti celé populaci vůči stavu české demokracie kritičtější**. Zatímco spokojenost s fungováním demokracie v ČR hlásí více než polovina (60 %) obecné populace, mezi středoškoláky to není ani třetina (32 %). Zároveň ale **u středoškoláků pozorujeme velký podíl odpovědi „nevím“ (23 %)**, která je u dospělé populace přítomna minimálně (4 %). Politolog Aleš Kudrnáč si vysoký podíl odpovědi „nevím“ vysvětluje nedostatkem informací o politice a nízkým zájmem o politiku. **„Mladí lidé, kteří se o politiku nezajímají a nemají o ní téměř žádné povědomí, nemají stav demokracie jak hodnotit. Zároveň si žáci v tomto věku názor na politiku často teprve utváří,“** dodává Kudrnáč.

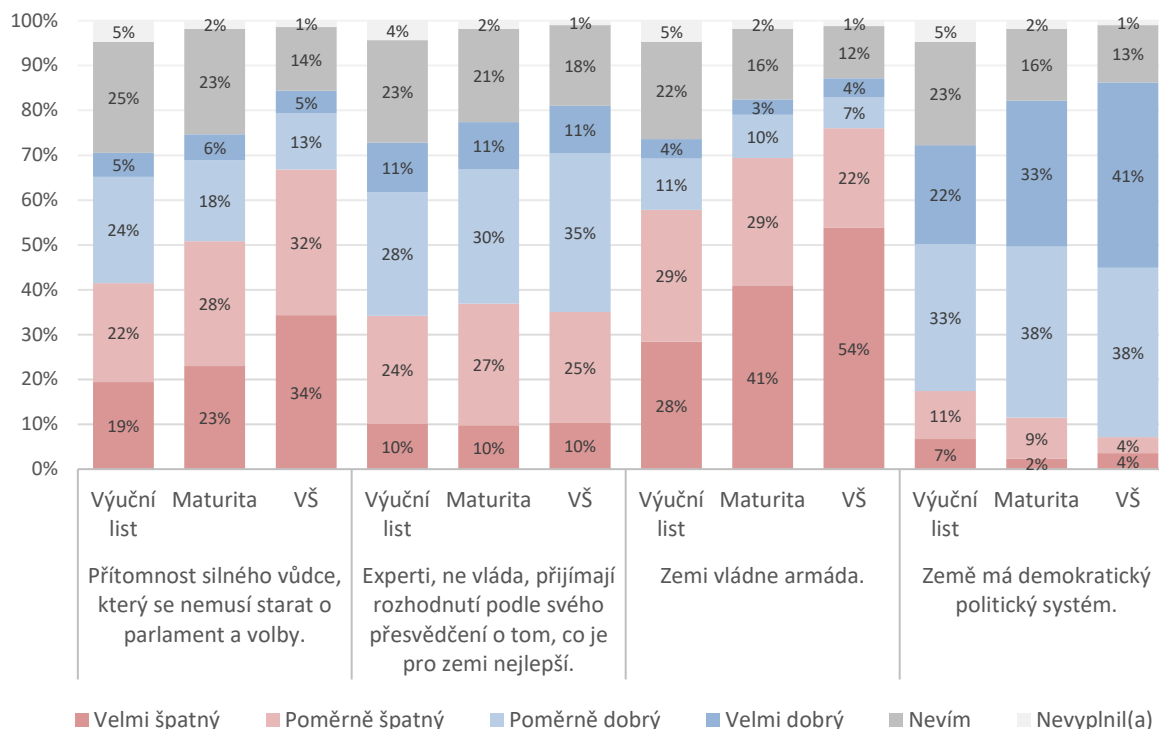
Demokracie jako ideální způsob vládnutí?

Kromě spokojenosti s fungováním demokracie byli žáci požádáni, aby zhodnotili, do jaké míry se jim čtyři nabídnuté systémy vládnutí jeví jako vhodné nebo nevhodné pro řízení naší země. **Za nejpříjemnější politický systém žáci považují demokracii. Za poměrně dobrý nebo velmi dobrý ho označilo 70 % respondentů.** Demokracie ale není jediným možným politickým systémem. Středoškolákům byly kromě otázky na demokracii nabídnuty tři další konkrétní politické systémy, přičemž nejpříjemnější z nich je pro středoškoláky vláda nevolených expertů (42 %). Autor zprávy připouští, že ačkoli vláda expertů může pro středoškoláky představovat poměrně lákavou alternativu demokracie, stejně tak je možné, že ne všichni středoškoláci si plně uvědomují, že podobný režim by znamenal zrušení volební soutěže.

Žáci ze vzdělanějších rodin více tíhnou k demokratickým a méně k nedemokratickým formám vlády ve srovnání s těmi, kteří žijí s méně vzdělanými rodiči. Podporu demokracii vyjadřuje 79 % dětí s rodiči vysokoškoly oproti 55 % dětí rodičů s učňovským vzděláním. Vládu silného nevoleného lídra pokládá za dobrý režim 18 % žáků z vysokoškolsky vzdělaných rodin oproti 29 % žáků z rodin s výučním listem (viz Graf 1).

Graf 1: Názory na vhodnost vládních režimů pro ČR dle vzdělání rodičů

„Níže jsou uvedeny různé typy politických systémů. Uveď, co si o každém z nich myslíš jako o způsobu řízení naší země. Zaznač, zda by šlo o velmi špatný, poměrně špatný, poměrně dobrý, nebo velmi dobrý způsob řízení naší země.“

Zdroj: Průzkum středoškoláků 2017 (n = 1364).

Je atmosféra diskuze důležitá?

Politické postoje ovlivňuje i školní prostředí. Například diskuze o politice ve školách představuje jednu z možností, jak zvýšit informovanost o politice a rozvíjet pozitivní postoj k demokracii a demokratickým hodnotám. „**Očekávání, že demokratičtější postoje budou souviset s častějším výskytem diskuzí o politice ve třídě, se nepotvrdilo. Důležitější je atmosféra, ve které diskuze probíhá. Diskuze musí probíhat v atmosféře, kdy jsou žáci povzbuzováni ke svobodnému vytváření a vyjadřování svého názoru,**“ dodává politolog Aleš Kudrnáč.

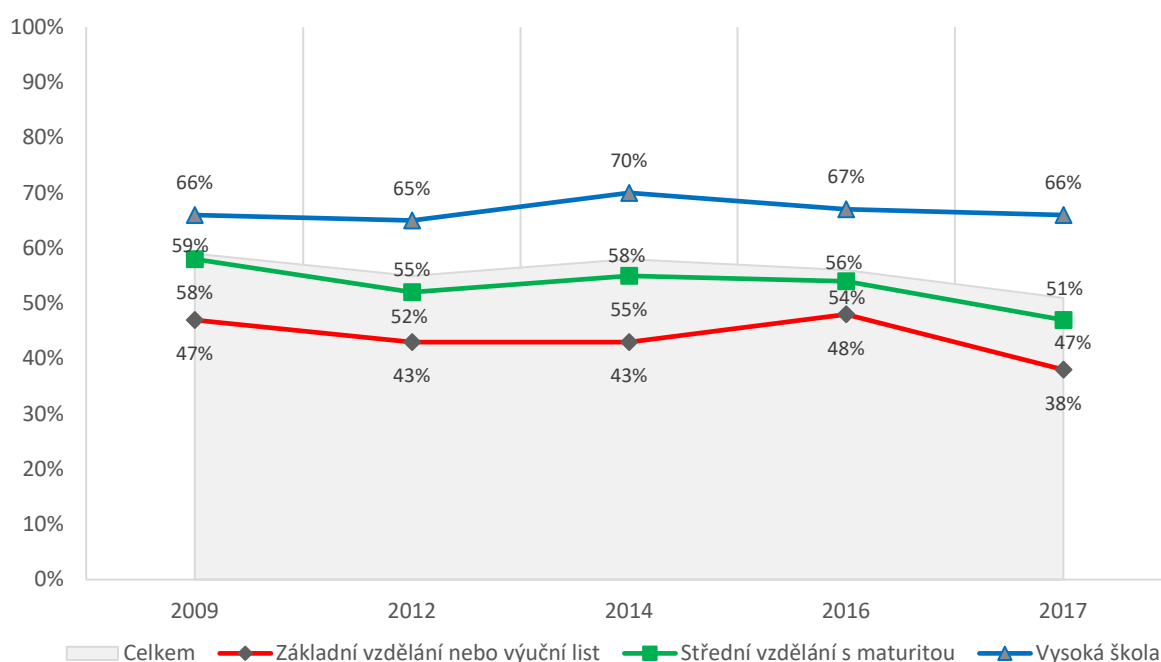
Postoj k volební účasti

Často sledovaným a diskutovaným ukazatelem je vývoj volební účasti v čase. V případě středoškoláků, kteří se mnohdy voleb ještě účastnit nemohou, ale takové statistiky téměř neexistují. **Pokud by se v čase dotazování konaly volby a žáci ve věku 15–17 let mohli volit, v letech 2009 až 2017 by se jich zamýšlelo zúčastnit mezi 51–59 %. Pokles v posledním zkoumaném roce je dán především poklesem**

ochoty jít volit mezi žáky z rodin, kde rodiče dosáhli maximálně na výuční list. Druhým poznatkem je rozdíl mezi žáky dle rodinného zázemí. **Ochota k volební účasti je u žáků z méně vzdělaných rodin o více jak 20 procentních bodů nižší než u těch pocházejících z rodin vysokoškoláků.**

Předešlé průzkumy středoškoláků často rozlišovaly mladé lidi dle druhu navštěvované školy. Dle autora zprávy ale toto rozdělení může neoprávněně evokovat, že za rozdíly v postojích mladých lidí jsou zodpovědné především školy. **Výzkum v této oblasti ukazuje, že zásadní vliv na rozvoj politických postojů má rodinné prostředí.** Průzkumy rovněž potvrzují, že druh navštěvované školy je silně determinován dosaženým vzděláním rodičů. Na gymnáziích nalezneme především děti vysokoškoláků a na učilištích děti rodičů s výučním listem nebo maturitou. Rozdíly v politických znalostech a postojích dle navštěvované školy jsou především výsledkem selektivního procesu.

Graf 2 Postoj k volební účasti mladých lidí (15–17 let) dle vzdělání rodičů. Srovnání v čase

Zdroj: *Jeden svět na školách 2009 (n = 447), 2012 (n = 671), 2014 (n = 683) a Průzkum středoškoláků 2016 (n = 698) a 2017 (n = 564).*

Zájem o politiku a politická informovanost

Více jak pětina (22 %) mladých lidí se vyjádřila, že je politika nezajímá vůbec, a 45 % středoškoláků se o politiku spíše nezajímá. Třetina středoškoláků (34 %) se velmi nebo spíše zajímá o politiku. **Zájem o politiku projevuje 42 % žáků s vysokoškolsky vzdělanými rodiči, zatímco mezi žáky s méně vzdělanými rodiči je to necelých 30 %.** Přibližně 14 % žáků připouští možnost, že by v budoucnu vstoupili do politické strany, a 12 % středoškoláků si umí představit, že by se v budoucnu stali politiky.

V červnu 2017 byly žákům položeny čtyři otázky týkající se faktických znalostí o politice. Na výběr měli vždy čtyři připravené varianty odpovědí, z nichž pouze jedna byla správná, a možnost „nevím“. Otázky byly zvoleny tak, aby pokrývaly poznatky vyučované na školách (suspenzivní veto prezidenta, počet členských států EU) i fakta spojená se současným politickým děním, s nimiž se mohou žáci seznámit ve škole, doma i v médiích (výsledky krajských voleb, složení vlády ČR). Podíl správných odpovědí

nepřesáhl u žádné otázky 25 %. Ani jednu správnou odpověď nevěděla polovina žáků (49 %). Jednu správnou odpověď uvedli přibližně 3 z 10 (29 %) a více jak dvě správné odpovědi uvedlo 22 % dotázaných středoškoláků.

Jedním z projevů zájmu o politiku je sledování politických pořadů, zpravodajství, čtení názorů nebo informačních článků v tisku nebo na internetu. **Zatímco pro děti vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných rodičů jsou hlavním zdrojem informací častěji internetové servery (41 %) než televize (30 %), středoškoláci žijící s méně vzdělanými rodiči naopak čerpají informace o politice více z televize (za hlavní zdroj ji považuje 35 %) než z internetu (30 %).** Středoškoláci pocházející z vysokoškolsky vzdělaných rodin mají větší důvěru v informace pocházející z internetových zpravodajských serverů než jejich spolužáci z méně vzdělaných rodin.

Závěry:

- **Za nepřijatelnější politický systém žáci považují demokracii.**
- **Žáci ze vzdělanějších rodin více tíhnou k demokratickým a méně k nedemokratickým formám vlády ve srovnání s těmi, kteří žijí s méně vzdělanými rodiči.**
- **Diskuze o politice ve školách musí probíhat v atmosféře, kdy jsou žáci povzbuzováni ke svobodnému vytváření a vyjadřování svého názoru.**
- **Ochota k volební účasti je u žáků z méně vzdělaných rodin o více jak 20 procentních bodů nižší než u těch pocházejících z rodin vysokoškoláků.**
- **O politiku se vůbec nebo spíše nezajímá 67 % středoškoláků.**
- **Správné složení vládní koalice vybrala ze čtyř nabízených možností pětina (20 %) středoškoláků. Správný počet členských států EU (28) určilo 24 % středoškoláků.**
- **Výzkum v této oblasti ukazuje, že zásadní vliv na rozvoj politických postojů má rodinné prostředí.**

Kompletní zprávu z průzkumu lze získat na následujícím odkazu: <http://soc.cas.cz/aktualita/deti-vysokoskolaku-maji-vetsi-ochotu-volit-vice-podporuji-demokracii>.

Kontakt:

Pro více informací kontaktujte autora výzkumu emailem (ales.kudrnac@soc.cas.cz).